

Het stereotiepe beeld van een wachtruimte kent iedereen: een steriele ruimte met gedateerde magazines, een storend televisiescherm en een waaier aan informatie over ziektebeelden waarvan je hoopt ze nooit te krijgen. Een reden te meer om kunst in de wachtruimte naar voren te schuiven.

Kunst in de wachtruimte

Kunsthistorici Astrid David voert een warm pleidooi voor meer kwalitatieve kunst in de wachtruimte. Met David vzw werkt ze aan een onderzoeksproject waarin arts en kunstenaar samen op zoek gaan naar een treffende ingreep in de wachtruimte.

Astrid David spreekt uit eigen ervaring met de doodse ruimtes. De diagnose van acute myeloiïde leukemie (AML) en een daaropvolgende herstelperiode inspireerden haar tot de oprichting van de DAVID vzw, een interactief platform dat zich inzet voor de verbetering van het welzijn van de patiënt door middel van kunst.

Het meest recente project *Kunst in de wachtruimte* steunt op een pleidooi voor kunst als vorm van zorg en heling. De hoekstenen hiervan zijn gelegd in 2010 met de *tentoonstelling I AM HURT* waar kunstenaars werden uitgenodigd om na te denken over het belang van kunst in een helingsproces. Intussen is dat tentoonstellingsproject geëvolueerd naar een onderzoeksproject over kunst in de praktijk. “De term ‘wachtruimte’ mag je erg ruim interpreteren”, verduidelijkt Astrid David. “We focussen enerzijds op patiënten in de wachtruimte van de zorgpraktijk. Ook nierpatiënten, die drie keer per week een beroep doen op hemodialyse bevinden zich figuurlijk in een wachtruimte. Hen benaderen we door middel van workshops op bed.”

“Elk project in de artspraktijk is opgevat als een tentoonstelling en loopt steeds drie maanden lang”, licht projectbegeleider **Eline Demasure** verder toe. “We werken op kleine schaal. We bieden de arts het werk aan van een vijftiental geselecteerde kunstenaars. We gaan hierin echt op zoek naar wat de arts precies wil. We nemen meermaals contact op en geven hem de tijd om het juiste werk te kiezen. De arts krijgt nadien de mogelijkheid om het kunstwerk aan te kopen, zonder verplichting uiteraard.”

We focussen ons ook sterk op de patiënt die er de meerwaarde uit haalt. De workshops situeren zich op het snijvlak van kunstbeleving en kunsttherapie. Zij vinden plaats in de kunstnerafdeling van AZ Maria Middelaars in Gent. Ze bestaan uit drie contactmomenten waarbij wordt toegewerkt naar een kunstwerk van de Italiaanse kunstenaar Franco Angeloni. Een van de doelen van de workshop is om de patiënt door middel van het kunstwerk een andere kijk te geven op het verblijf in het ziekenhuis.”

Op zoek naar een geschikt kunstkader

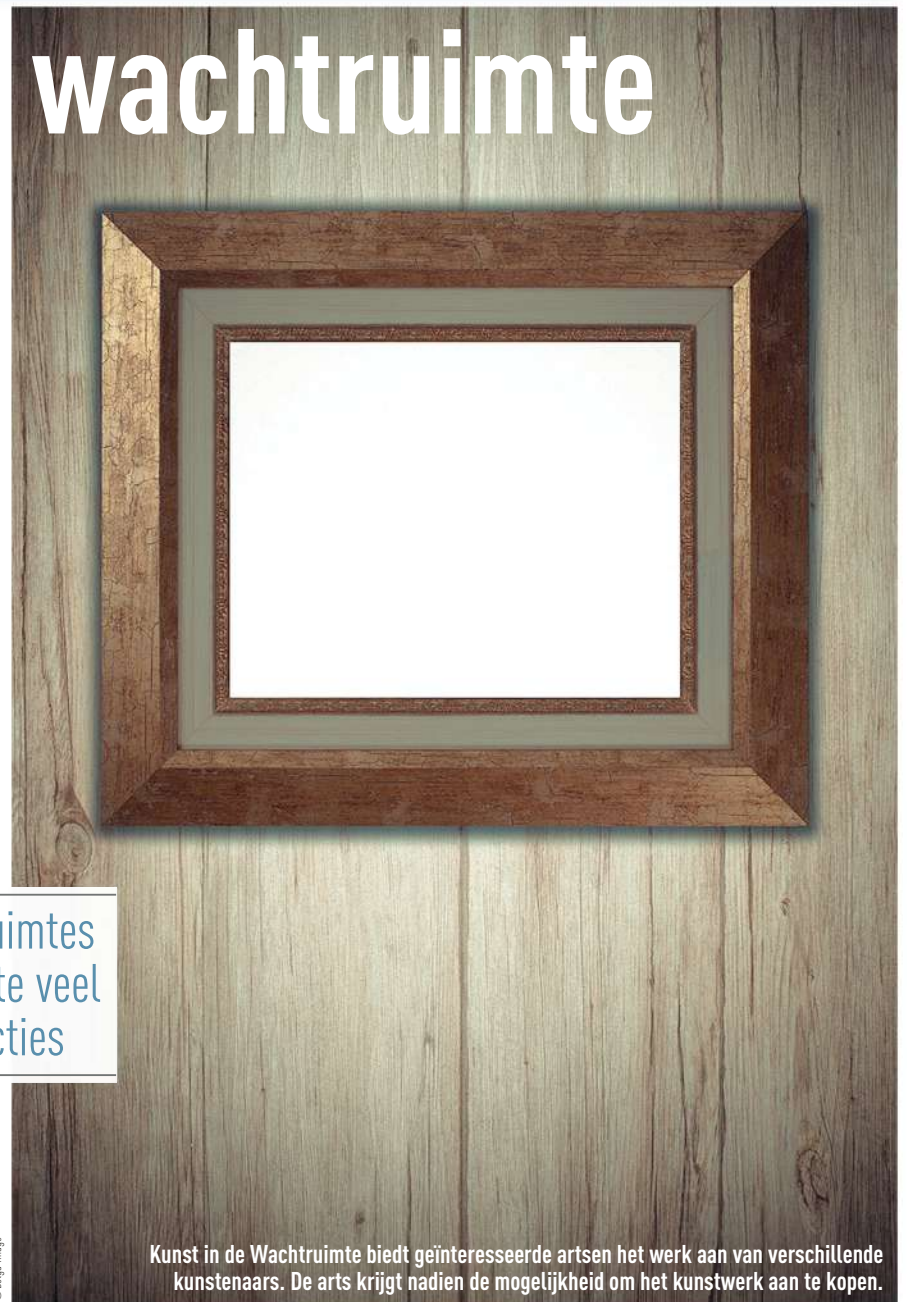
“De ondersteuning die we artsen en ziekenhuizen trachten te bieden is pionierswerk in Vlaanderen,” aldus David, “maar het idee om

kunst in de zorgsector te implementeren bestaat uiteraard al langer. Een van de koplopers hierin is het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) in Nederland. Het ziekenhuis beschikt over een eigen kunstcollectie met meer dan 2000 werken. Zij hebben een uitgewerkt kunstbeleid en een aparte post voor een kunstbudget gereserveerd in de begroting. Net daar knelt het schoentje in Vlaanderen: zowel de artistieke sector als de zorgsector schuiven de extra verantwoordelijkheid liever door. Er gebeuren veel initiatieven vanuit beide sectoren maar deze zijn onvoldoende onderbouwd.

David vzw springt in die leegte en zoekt een weg naar een geschikt kunstkader. We hopen zo komaf te maken met halfslachtige pogingen en zien vanuit de marge een opportuniteit om hieraan bij te dragen. De 1%-regeling, waarbij elk ziekenhuis 1% van het bouwbudget bij renovatie of nieuwbouw aan kunst moet besteden is een grote stimulator. Toch is er nog veel werk. In wachtruimtes zie je nog te veel reproducties. Tijdens workshops ontbreekt het artistieke vaak, het is meer bezigheidstherapie. Er treedt ook vaak verwaarlozing op bij de kunstwerken. Neusje neusje neusje, een project van geurkunstenaar Peter De Cupere staat zo te verpieteren in een nietszeggende tussengang van het kinderziekenhuis in Jette. Het werk is in verval geraakt omdat het niet op de correcte manier onderhouden werd.”

“Je merkt dat er heel veel zin is om daar verandering in te brengen”, zegt Demasure. “In het psychiatrisch ziekenhuis Sint-Jozef in Pittem zijn ze net vragende partij om ondersteund te worden in hun kunstwerking en die trend zet zich ook voort tot in de dokterspraktijk. Kunst in de wachtruimte heeft al heel veel positieve reacties gekregen, zowel bij artsen als bij kunstenaars. Wij proberen toch net dat niveau hoger te gaan, zodat het voor kunstenaars echt artistiek interessant wordt. Ook grote kunstenaars als Honoré d’O en Jan Van Imschoot toonden al interesse, maar voor de eerste jaargang van dit project zijn ze niet opgenomen in de lijst. We kiezen nu voornamelijk voor jonge kunstenaars met professionele ambitie zoals Ruangsak Anuwatwimon, hij deed al een tentoonstelling in Palais de Tokyo. De wil om te groeien moet gewoon aanwezig zijn.”

In wachtruimtes zie je nog te veel reproducties

Kunst in de Wachtruimte biedt geïnteresseerde artsen het werk aan van verschillende kunstenaars. De arts krijgt nadien de mogelijkheid om het kunstwerk aan te kopen.

Effect op de patiënt

“De resultaten van onze workshops waren tot nu toe altijd zeer positief”, stelt David. “Voor we in de kunstnerafdeling van AZ Maria Middelaars aan de slag gingen, hebben we gelijkaardige workshops gedaan in het psychiatrisch ziekenhuis van Duffel. In beide instellingen bleek uit de evaluatie met de psychologen dat er over heel de lijn een doorbraak was bij de patiënten. Hoe meer de begeleiders iets van kunst kennen, hoe meer de dynamiek bij de deelnemers kan getriggerd worden. Maar aangezien kunstprojecten in de zorgsector arbeidsintensief zijn, creëert dit een te grote werkdruk. Ons project is een eenmalig gebeuren, maar zou even goed een onderdeel van het programma kunnen worden. De complementaire zorg als het ware.”

Het effect van kunst op een patiënt is erg moeilijk te bepalen. Elke mens ervaart een werk anders. Kunst kan steun bieden aan een patiënt. Er bestaan veel verschillende theorieën over wat kunst neurologisch teweeg

brengt, maar een sluitend antwoord is er niet. Volgens psychiater prof. dr. Dirk De Wachter, peter van het project, kan je evengoed de liefde proberen te verklaren. “Kunst is zo complex”, stelt hij. “Als je het effect dat kunst teweeg brengt bij een mens versmalt tot een breingegeven dan verlies je de essentie. In deze tijd van waarheid, waar we alles meetbaar in handen willen hebben, is dat een erg moeilijke boodschap. Zorg wordt enkel gericht naar somatische doeleinden, waarbij niet alle aspecten van het mens zijn aan bod komen. Kunst kan een middel zijn om ook de psychische, filosofische en mystieke laag van de mens aan te spreken.”

Sofie Van Hyfte

• Kunst in de Wachtruimte startte in november.
Meer info: www.david-vzw.be